

Orijinal Kaynak: Salem, Sara. (2019, July 3). “Transnational Feminist Solidarity in a Postcolonial World”, *The Sociological Review*.

Atıf Şekli: Salem, Sara. (2021, Eylül 23). “Postkolonyal Dünyada Ulusaşırı Feminist Dayanışma”, Çev. Melis Kayhan, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/postkolonyal-ulusasiri-feminist-dayanisma

Postkolonyal Dünyada Ulusaşırı Feminist Dayanışma

Sara Salem

Türkçesi: Melis Kayhan

Bu yazı, Küresel Güney’deki feministlerin, dekolonizasyon dönemi boyunca, farklılık ve hiyerarşi hakkında düşündükleri ve bu gerçeklere rağmen, ya da gerçekler üzerinden, dayanışmayı nasıl tasavvur ettikleri ile ilgili bazı yolları düşünmeye yönelik bir çabadır. Bu, 20. yüzyılda, dekolonizasyon anında, ulusaşırı feminist bağlantılara ve kopuklukları inceleyen daha büyük bir projenin parçasıdır. Sömürgecilik sonrası feministlerin dayanışmayı nasıl ifade ettiklerini ve ortak bir noktada nasıl bulduklarını göstermek için, vurguladıkları hareketlerin içindeki karmaşık kimlik ve rol kavramlarını anlamakla beraber hem birleşim hem de kopukluk anlarına değiniyorum. Bu makalede incelediğim feministlerin çoğunun, feminist dayanışmayı sadece dünya ve onun nasıl işlediğiyle alakalı belli ortak varsayımlar üzerinden yorumladığını düşünüyorum. Anti-kapitalist, anti-emperyal, ırkçılık ve patriyarka karşıtı olan açık bir dünya görüşü... Belki de bağlantıların ve kopuklukların meydana çıktığı tarihsel an göz önüne alındığında bu şaşırtıcı değil, çünkü dekolonizasyon gerçekten radikal bir yeniden düşünme ve yeniden yapılanma anıydı.

Bugün, yoğun bir kapitalist, beyaz üstünlükçü ve ataerkil krizle karşı karşıya kalınırken, siyasi konumsallıklar aracılığıyla dayanışma oluşturma çağrısının her zamankinden daha acil olup olmadığını merak ediyorum. Kimliğimiz kadın olduğu için bir araya gelmiyoruz, aksine, kapitalizmin, beyaz üstünlüğünün, Batı imparatorluğunun ve ataerkil yapının son bulmasıyla özgür olacağımıza ve daha iyi yaşamlar süreceğimize inandığımız için bir araya geliyoruz. M. Jacqui Alexander ve Chandra Talpade Mohanty’nin *Feminist Genealogies, Colonial Legacies, Democratic Features* [Feminist Soykütükleri, Sömürge Mirasları, Demokratik Gelecekler-1997] adlı kitaplarında yazdıkları gibi, ulusaşırı: “Dünyadaki tüm kadınlardan ziyade, farklı coğrafi alanlarda benzer bağlamlarda olan kadınları düşünmek, halkların kendi içinde ve aralarında eşit olmayan bir dizi ilişkiyi anlamak ve feminist dayanışmayı mümkün kılacak kritik ırkçılık karşıtı, anti-kapitalist pozisyonlar almak” anlamına gelir.

Değirmek istediğim ilk kopukluk anlarından biri, 1939'da Kopenhag'da, Uluslararası Kadın İttifakı [*International Alliance of Women*] konferansı esnasında gerçekleşti. Bu konferans Batı ile Küresel Güney feministleri arasındaki ilişkilerin kırılma noktasına ya da kopukluğuna işaret etmesi açısından önemlidir. Uluslararası feminist sahada, özellikle Avrupa sömürgeciliğinin yıkıcı etkilerinin yaşandığı yerlerde artan gerilimler yaşandı. Çoğu erken feminist tartışmanın başladığı sömürge bağlamı göz önüne alındığında, sömürge ülkelerden gelen kadınlar ulusal bağımsızlığıyla beraber toplumsal cinsiyet eşitliğini açıkça dile getirdiler. Başka bir deyişle, çoğu Batılı feministin yapmakta ısrar ettiği şeyi, ulusal bağımsızlık sorununu cinsiyet eşitliğinden ayırmayı reddettiler. Bu, kısa sürede, bir yanda Afrika, Asya ve Ortadoğu feministleri, bir yanda Batılı feministler olmak üzere iki grup arasında çatışmalar ortaya çıkardı. Bu çatışmaların en önemli noktası, Batılı feministlerin kendi hükümetlerinin çıkar sağladığı sömürgecilik problemini ciddiye almayı [reddetmeleriydi](#).

Araştırmamın çoğu Mısır'a odaklıydı ve bu sayede Mısırlı feministlerin, 1939'daki Kopenhag konferansı da dahil olmak üzere bu alanlardaki çatışmalara nasıl cevap verdiğine dair büyüleyici bir arşiv materyali ile karşılaştım. Mısırlı feministlerin, küresel bir kız kardeşlik efsanesini açığa çıkardıkları konferans bu konferanstı ve ortak konu, Mısırlı feministlerin Batılı feministlere, sürekli bahsettikleri demokrasi ve eşitlik ilkelerini desteklemedikleri [suçlamasını yöneltmesiydi](#). Mısırlı feministler, örneğin, İngiltere gibi ülkelerin sömürgeci yönetimlerinin ya da Filistin'i hibe etmelerinin hiçbir zaman eleştirilmediğini, ancak Mısır gibi "demokratik olmayan" addedilen ülkelerin sürekli eleştirildiğine dikkat çekmişlerdi. "Küresel Kız Kardeşlik [*Global Sisterhood*]" efsanesi etrafında şekillenen şiddetli bir tartışma anı, Mısırlı feminist Huda Sha'awari'yi şunları söylemeye [itmmişti](#): "Güçlerimizi birleştirmek ve dünya kadınlarını etkilememize yardımcı olmak için Doğu feminist birliğinin kurulması gerekli hâle geldi."

Bu çatışmalar, sömürge milletlerini etkileyen meselelere odaklanan ayrı konferanslar oluşturmaları için Küresel Güneyli feministleri diğer Afrikalı ve Asyalı feministlere yönelmelerine yol açtı. Batılı feministlerin Balfour Bildirgesi'ne karşı ses çıkarma konusundaki gönülsüzlükleri ve bunu izleyen Filistin'in sömürgeleştirilmesi cinsiyet eşitliği ile ulusal bağımsızlık arasında bir ayrım görmeyen birçok kişi için bardağı taşıran son damlaydı. Sömürgecilik anında, feminizmin rolünü bir direniş biçimi gibi gördüler. Sanki diğer baskılardan ayrı tutulabilirmiş gibi, feministlerin cinsiyete odaklanmaları yerine, tüm baskı çeşitlerine meydan okuması beklendi. Bunun yanında, Batılı feministlerin bu sömürgeci planlara verdiği açık destek sorunu söz konusuydu. Sömürge projeleri destekleyen kadınlara göre, sömürge kadınlar sadece değersiz, layık olmayan kadınlardı. "Kadın", tam tersi iddia edilse de her zaman evrensel olmaktan uzak hâlihazırda ırksallaştırılmış bir kategori olmuştur. Bu akla şu anki durumumuzu getiriyor. Şimdilerde de Küresel Kuzey'deki feministlerin Filistin'deki sömürgeleştirmeyi [ciddiye almak](#) için yine direniş gösterdiklerini görüyoruz.

Bu ortak emperyalizm tahlili, farklı coğrafi ve kültürel alanlardaki kadınları birbirine bağladı ve dayanışma yaratmaları için bir vesile oldu. Elisabeth Armstrong'un da [kaleme aldığı gibi](#): “Ortak emperyalizm tahliliyle büyüyen, Asya ve Kuzey Afrika'dan, bağımsızlığını yeni ilan etmiş ve hâlâ sömürge olan ülkelerden gelen kadınlar, benim kadınların ortak insan hakları için müşterek dayanışma olarak adlandırdığım ve kadınlar arasındaki güç dengesizliğini ve dünyayı hesaba katan bir suç ortaklığıyla bir araya geldiler.” Benzer şekilde, Antoinette Burton, “bu konferansların Asya ve Afrika'daki kadınların ciddiye alınmamayı, taleplerinin çağdışı olarak görülmesini ya da Batı egemen bir feminist gündeme başvurarak harekete geçmeyi reddettiklerini görünür hâle getirdiğini” [yazdı](#). O hâlde dayanışma cinsiyet kimliğiyle ilgili değil, özgürlüğün ne anlama geldiği ve nasıl gerçekleşeceğine dair ortak bir inanç ile ilgilidir.

Uluslararası ve sömürgecilik karşıtı feminist dayanışma etrafında artan momentum 1955'te Bandung'taki Afro-Asya Konferansı'nda iyice yükseldi. Laura Bier, “Uluslararası arenada yeni ittifaklar oluşturuldukça, kadın aktivistler, yazarlar, öğrenciler ve siyasetçiler uluslararası konferanslar, delege ziyaretleri, zirveler ve komite toplantıları etrafında yer aldılar. Ortaya çıkan değiş tokuşlar ve ağlar, ulus devletlerinin sınırlarını aşan hayli çeşit hayal gücünü mümkün kılan şeyin bir parçasıydı” şeklinde [yazdı](#). Tüm bu toplantılar boyunca, söylemlerin merkezi sömürgecilik sonrası gündem ve Küresel Güney'deki feministlerin kendi istedikleri gibi konuşmaları hakkındaydı. Ancak, bu toplantıdan önce bile, Amy Ashwood Garvey ve Claudia Jones gibi bazı feministler emperyalizm ve cinsiyet çerçevesinde enternasyonalist aktivizm ile [meşgullerdi](#).

Afrika ve Küresel Güney'in geri kalanından gelen kadınların emperyalizmi, kapitalizmi ve cinsiyeti tartışmak için bir araya geldiği diğer konferanslar arasında “Asya ve Afrika enternasyonalist liderliği için yeni bir sayfa açma” amacıyla düzenlenen 1947 Asya Kadınları Konferansı yer alıyor. Konferans Pekin'de gerçekleşti ve 37 ülkeden 367 kadının katılımıyla, Çin Komünist Partisi tarafından düzenlenen ilk uluslararası etkinliklerden biriydi. Konferanstan, Asya ve Afrika'daki kadınları birbirine bağlayan şeyin anti-emperyalizm, kitlesel örgütlenme, kırsal kadınların egemen olduğu bir üyelik ve anti-kapitalizm olduğu açıkça [ortaya kondu](#). *The Women of Asia and Africa* [Asya ve Afrika Kadınları] başlıklı buna dayanan konferans raporları, kadınların her iki kıtada karşı karşıya kaldıkları ortak sorunları vurguluyordu.

Bu konferansta kadınlar tarafından dile getirilen etkileyici noktalardan biri de hem kendi devletlerini hem de emperyalist devletleri hesaba katma ihtiyacıydı. Örneğin, Hintli feminist Jai Kishore Handoo, Endonezya'daki bağımsızlık hareketini bastırmak için Hint birliklerinin kullanılmasına karşı bir kampanya başlattı ve Vietnamlı bir temsilci konferansta Vietnam'a götürülen “[savaşmak için hiçbir sebepleri olmayan, kardeş halkına karşı savaşan](#)” Cezayir, Tunus, Senegal ve Faslı askerlere karşı protesto için Afrikalı delegelere çağrı yaptı. Bu yüzden, dayanışmayı yaratan şey hem yurtiçinde hem de yurtdışında emperyal baskılara karşı mücadeleye yönelik ortak bir kararlılık idi. Bu hem

Küresel Kuzey'in dış eleştirilerine hem de sömürgecilik sonrası devletleri ve seçkinleri siyasi, ekonomik ve sosyal şiddetten sorumlu tutan öz eleştirilere artan bir ihtiyaç ile karşı karşıya kaldığımız bugünü vurgulamak için önemlidir. Bugün, Küresel Güney boyunca, birbiriyle bağlantılı olan emperyalizm ve yerel diktatörlüğü bastırmaya yönelik hareketler görüyoruz.

Hem Batı feminizmini hem de sömürge sonrası devletleri hedef alan bu çifte eleştiriye bir örnek, devlet kaynaklı kapitalizmin cinsiyetçi sonuçlarını bu söz konusu devletlerin ciddiye alıp almadıklarına dair bir soru soran toplumsal yeniden üretim üzerine odaklandı. Sert bir yazısında, Mai Taha, Mısırlı feministlerin "[sosyal fabrika](#)" kavramı üzerinden yaptıkları tartışmaları okur. Taha, çoğunlukla kadınlar tarafından yürütülen sosyal yeniden üretim sorusunun yönünü değiştirirken [*deflect*], Gamal Abdel Nasser'inki gibi projelerin modern Mısır ulus devletinin gelişiminde fabrikayı ve sanayileşmeyi merkezileştirdiğini savunur. Bu nedenle bazı feminist tartışmalar bu yerdeğişim [*displacement*] üzerine odaklandı ve sosyal refah ve sosyal yeniden üretimin faydalarını ciddiye alan post-kolonyal bir devlet oluşumunu savundu. Benzer şekilde, Amy Ashwood Garvey siyahi kadının pozisyonuna ve postkolonyal devlete odaklanarak 1945'te Manchester'da yapılan Pan Afrika Kongresi'nde şunlara [değindi](#):

Jamaika'da, tarlada çalışan emekçi kadın sınıfı, piyasaya mal sürmek ve buna benzer aynı işler için erkeklerden çok daha az ücret alıyorlar. Jamaikalı siyahi erkekler bundan büyük ölçüde sorumlu çünkü kadınlara verilen ücretlerin iyileştirilmesine yardımcı olmak için neredeyse hiçbir şey yapmıyor.

Bu çifte eleştiri, Afrikalı, Asyalı ve Afrika kökenli kadınların dekolonizasyonu tasavvur etme biçimlerinin merkeziydi. Dekolonizasyon hiçbir zaman sadece bu ülkelerin iktidarını ele geçiren erkeklerle ilgili değil hem erkek hem de kadınların bağımsızlığı ile ilgiliydi. Bu kopukluk (Batılı ve Küresel Güney'li feministler arasında) ve bağlantı anları (sömürge ve sömürge sonrası dünyadaki feministler arasında) ulusaşırı dayanışmada var olan gerginliklere ve ihtimallere dikkat çekmektedir. Hepsinden önemlisi, anti-emperyalizm ve anti-kapitalizm temelli gerçek bir ulusaşırı feminist dayanışma biçimi yaratma koşullarının 1950'lerden 1970'lere kadar var olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu makale ayrıca kadınlar arasındaki farklılıkların verimli bir şekilde kullanılabileceğini de göstermeye çalışmıştır. Bu, temsiliyet konusundaki tartışmalar için önemlidir çünkü kimlikten ziyade hayal edilen geleceklerin sorularını merkeze alır. Dayanışma, çetin konuşmalar ve eşit olmayan güç dengelerini gün yüzüne çıkarmak ile ilgilidir; feministlerin birlikte hareket etmesinden önce yapılması gereken siyasi çalışma budur. Ulusaşırı feminizm, feministlerin evrensel kız kardeşliğinin basit kavramına karşı çıkmalarını sağlarken, kadınları birbirinden ayıran birçok farklı noktaya işaret ederken aynı zamanda bu farklılıkları dayanışmanın önündeki engeller olarak görmemelerini sağladı. Dünyamızın problemlerini anlama biçimimiz, problemlerin ötesindeki özgürlüğü

tasavvur etme biçimimizi etkiler. Bunda dayanışmanın, enternasyonalizmin ve umudun önemli bir yeri vardır.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.